

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет педагогічний

Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи природознавства з методикою

Освітня програма Дошкільна освіта за першим
(бакалаврським) рівнем

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Галузь знань 01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від «28» серпня 2019 р.

м. Івано-Франківськ – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи природознавства з методикою
Викладач	Мацук Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти; Лазарович Надія Богданівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти;
Контактний телефон викладача	0986232405
Е-mail викладача	Liudmila.matsuk@pu.edu.ua
Формат дисципліни	очна-заочна
Обсяг дисципліни	9 кредитів ECTS
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
<p>Перебудова педагогічного процесу в закладах дошкільної освіти відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» та інших нормативних документів, вимагають певних змін у підготовці спеціалістів. Основним завданням є оволодіння майбутніми фахівцями знаннями про природу рідного краю, її видову різноманітність, проблеми збереження та використання її потенціалу в гуманізації педагогічного процесу (розвитку розумових, моральних, естетичних сторін особистості дитини). У концепції дошкільного виховання особлива увага приділяється вирішенню завдань екологічного та фізичного виховання дітей, формування у них ціннісного ставлення до природи.</p> <p>Навчальний матеріал дисципліни «Основи природознавства з методикою» ґрунтується на класичних та сучасних наукових дослідженнях у галузі «Екологія», «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія» та є складовою частиною дисциплін циклу дисциплін професійної підготовки. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: формування природничо-екологічної компетентності та підвищення рівня екологічної свідомості майбутнього вихователя; професійна підготовка висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі дошкільної освіти відповідно до вітчизняних та європейських стандартів; готовність до педагогічної діяльності вихователя дітей дошкільного віку.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в галузі дошкільної	

освіти та виховання в контексті вивчення об'єктів та явищ природи, методів ознайомлення дітей з ними і форм організації навчально-виховної роботи в умовах суспільного дошкільного виховання та сім'ї:

Мета реалізується через цілі:

1. Систематизація знань студентів про природу.
2. Окреслення змісту інформації про об'єкти та явища оточуючої природи, доступної розумінню дітей дошкільного віку, їх потребам та інтересам.
3. Оволодіння студентами методами ознайомлення дітей з природою.
4. Розкриття перспектив використання могутнього потенціалу природи для гуманізації педагогічного процесу: розвитку розумових, моральних, естетичних сторін особистості, зміцнення здоров'я дітей.
5. Навчання умінню доцільно використовувати форми організації співпраці дорослого і дитини в процесі пізнання світу природи.
6. Формування і розвиток патріотичних почуттів та національної самосвідомості студентів на основі почуття любові до природи та турботливого ставлення до неї.
7. Збагачення естетичних вражень та формування системи цінностей у майбутніх педагогів.

4. Результати навчання (компетентності)

- ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку
- ПР-03 Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами
- ПР-04 Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.
- ПР-18 Володіти технологіями організації розвивального предметноігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.
- ПР-22 Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу – 270 год

Вид заняття

Загальна кількість годин

лекції		36			
практичні		54			
самостійна робота		180			
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибіркового		
III-V	012 Дошкільна освіта	другий	Обов'язковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Поняття про біосферу	Лекція, практичне заняття	[19] Додаткова [1,7,18]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 2. Фізико-географічне районування України й природоохоронні комплекси	Лекція, практичне заняття	[19] Додаткова [1,7,11,18]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 3. Природні рослинні угруповання	Лекція, практичне заняття	[19] Додаткова [1,3,12,18, 20,21]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 4. Культурні і дикорослі рослини України	Лекція, практичне заняття	[19] Додаткова [3,12,14, 18,20,21]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного	5 балів	До наступного заняття за розкладом

			го заняття, підготувати презентації		
Тема 5. Роль тварин в кругообігу речовин в природі й житті людини	Лекція, практичне заняття	[19] Додаткова [3,9,15 балів5,18]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практично го заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 6. Організація охорони природи в Україні	Лекція, практичне заняття	[19] Додаткова [19]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практично го заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 7. Становлення і розвиток методики ознайомлення дошкільників з природою як науки	Лекція, практичне заняття	[8,9,11,12, 20] Додаткова [4,13] Інформа ційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практично го заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 8. Завдання ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	Лекція, практичне заняття	[1,4,7,8,9, 11,14,15, 16,20] Додаткова [4,13] Інформа ційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практично го заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом

Тема9. Зміст ознайомлення дошкільників з природою	Лекція, практичне заняття	[1,4,7,8,9, 11,14,15, 16,20] Додаткова [4,13] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема10-11. Куток природи в ЗДО	Лекція, практичне заняття	[2,3,5,6,7, 8,9,15 балів1, 12,13,20] Додаткова [2,4,6,9,15 балів2,13,14, 15,16,18, 19,20,21] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 12. Ділянка ЗДО	Лекція, практичне заняття	[2,3,5,6,7, 8,9,15 балів1, 12,13,20] Додаткова [2,4,5,6,8 9,15 балів2,14, 15,16,18, 19,20,21] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом

Тема 13. Наочні методи ознайомлення дошкільників з природою	Лекція, практичне заняття	[2,3,5,6,8, 9,11,12,13, 17,20] Додаткова [2,4,13] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 14. Практичні методи ознайомлення дошкільників з природою	Лекція, практичне заняття	[2,3,5,6,8, 9,11,12,13, 17,20] Додаткова [2,4,8,13, 16] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 15. Словесні методи ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	Лекція, практичне заняття	[2,3,5,6,8, 9,15 балів1,12,13,17,20] Додаткова [2,4,6,13,] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 16. Форми організації роботи з ознайомлення дошкільників з природою	Лекція, практичне заняття	[2,4,3,5,6, 8,9,11,12, 13,20] Додаткова [3,4,13,22, 23] Інформа	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати	5 балів	До наступного заняття за розкладом

		ційні ресурси [1,2]	презентації		
Тема 17. Засоби фіксації знань дітей дошкільного віку про природу	Лекція, практичне заняття	[2,3,5,6,8, 9,11,12,13, 20] Додаткова [4,6,13,16, 17,18] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, Підготувати ся до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 18. Планування і облік роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою	Лекція, практичне заняття	[2,3,5,6,8, 9,11,12,13, 17,18,20] Додаткова [4,13] Інформаційні ресурси [1,2]	Опрацювати матеріал, підготуватися до практичного заняття, підготувати презентації	5 балів	До наступного заняття за розкладом
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>100 балів – 50 балів протягом семестру (поточна успішність, підготовка індивідуальних творчих завдань, написання анотацій до наукових статей, тести, контрольна робота) та 50 балів за екзамені</p> <p>«відмінно» – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>«добре» – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності</p>				

	<p>розв'язках;</p> <p>«задовільно» – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки;</p> <p>«незадовільно» – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p>
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану, студент виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна мета її – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. При виконанні завдань студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів.
Семінарські заняття	Семінарські та практичні заняття проводяться з метою формування у студентів умінь і навичок з курс, комунікації відповідно до сформульованих завдань, складання презентацій та творчих завдань. Оцінка за такі заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.
Критерії оцінювання СРС	<p>За виконання кожного індивідуального творчого завдання студент отримує оцінку. Оцінювання проводиться за національною шкалою.</p> <p>В процесі оцінювання рівня підготовки до дискусій з попередньо погодженої тематики звертається увага на правильність викладення матеріалу, своєчасне вживання усталених виразів, розуміння фахової термінології, граматичну правильність висловлювань, грамотність та повноту формулювання проміжних та остаточних висновків до предмету дискусії</p> <p>В процесі оцінювання підготовлених анотацій звертається увага на рівень володіння теоретичним матеріалом, здатністю узагальнювати і робити висновки про теоретичну та практичну цінність матеріалу, викладеного в публікації.</p>

Умови допуску до підсумкового контролю	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка за поточне тестування (5 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (5 балів); – оцінка за контрольну роботу (10 балів); – оцінка за самостійну роботу (30 балів).
--	---

7. Політика курсу

- максимальна концентрація зусиль на формування та розвиток комунікативних навичок у студентів;
  - самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
  - опрацювання теоретичного матеріалу, проходження тестування в дистанційній формі навчання, виконання індивідуальних творчих завдань;
  - опрацювання і підготовка до дискусій з приводу матеріалу, викладеного в хрестоматіях для самостійної роботи;
  - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
  - надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації».
- Засвоєння пропущеної теми з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо).
- Пропущені практичні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні незадовільні оцінки, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському занятті передаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

8. Рекомендована література

1. Базовий компонент дошкільної освіти»: [затв. рішенням Колегії МОН України і Президії НАПН України] / науковий кер.: Богуш А. М., дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.
2. Беленька Г.В. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Ганна Беленька, Олена Половіна. - К.: Генеза, 2018. - 128 с. - (Настільна книжка вихователя).
3. Беленька Г. Ознайомлюємо дошкільників зі складними явищами навколишнього світу: крок за кроком / Г. Беленька // Вихователь-методист. – 2013. – № 2. – С. 42 – 49. Ванжа С.М. Організація і проведення прогулянок: середній

дошкільний вік / С.М.Ванжа, Т.І.Ожимова. –Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 208с. – (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).

4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років /наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. БогданецьБілоskalенко [та ін.]; наук. ред.:Г.В.Беленька, М.А.Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. - Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2016.-304с.

5. Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. / Г.В.Беленька, О.А.Половіна. - К.: Генеза, 2016. - 98с. (Настільна книжка вихователя). ІБК 978-966-11-0761-7

6. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. - К.: Генеза, 2013. - 112 с. - (Настільна книжка вихователя). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 12.07 2013 р. № 1/11-11415)

7. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; наук. ред. Г.В.Беленька; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. - К.: Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. - 352с.

8. Лисенко Н.В. Еко – око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник / Н. В. Лисенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 352 с.

9. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник: Монографія / Н.В. Лисенко. – Івано-Франківськ, 2007. – 626 с.

10. Методика ознайомлення дітей з природою: хрестоматія / укладач Н. М. Горобаха. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 432 с.

11. Мацук Л.О. Методика ознайомлення дітей з природою: Навчально-методичний посібник.- Івано-Франківськ, 2006.- 192с.

12. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників/ З.П.Плохій. – К. 2002. – 145 с.

13. Плохій З.П. Виховання ціннісного ставлення до природи у дітей дошкільного віку. – К., 2001.

14. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. I. Від народження до трьох років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2015. – 204 с.

15. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. – К.: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2015. – 452 с.

16. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» // Палітра педагога. – 2010. – № 4. – С. 4-26.

17. Пустовіт Г.П. Теорія і практика екологічного виховання учнів у позашкільних закладах / Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: У 2 кн. / Г.П. Пустосвіт. – К., 1999. – Кн. 2. – С. 16-23.

18. Струннікова Д.І. Спільна природопізнавальна діяльність старших дошкільників і молодших школярів як одна з умов забезпечення наступності в роботі ДНЗ і школи / Наступність в роботі дошкільної і початкової ланок освіти. –

Науково-методичний вісник. – Випуск 5. – Чернівці: Технодрук, 2006. – 331 с. – С.14-20

19. Яришева Н. Ф. Основи природознавства: Природа України: навчальний посібник / Надія Федорівна Яришева. – Київ: Вища школа, 2010. – 335 с.

20. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою / Надія Федорівна Яришева.- К.: Вища школа, 1993. – 255 с

Додаткова література:

1. Бейдик О. О. Географія: для вступників до ВНЗ / О.О.Бейдик, М.М.Падун. – К.: Либідь, 1995. – 346 с.

2. Бишовець Т. Виховуємо «дослідників-чомусиків»/ Т. Бишовець, Л. Слободянюк // Вихователь-методист. – 2013. – № 8.– С.24- 28.

3. Біологія: Навч. посіб. / А. О.Слюсарев, О. В.Самсонов, В. М. Мухін та ін.; За ред. В.О.Мотузного. – К. : Вища школа, 2006. – 622 с.

4. Беленька Г.В. Дитина в дошкільній: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. - К.: Сім кольорів, 2014. - 56 с.

5. Беленька Г.В. Знайомтеся: жук-сонечко. // Методична скарбничка вихователя, - № 6, 2014. - С. 36 - 39.

6. Беленька Г.В. Природничі науки в казках, запитаннях, завданнях, дослідах. Науково - методичний посібник для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. - К.: Шкільний світ, 2011. - 128 с.

7. Богініч О.Л. Природа і рух. Посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів / О.Л. Богініч, Г.В.Беленька; [під загальною редакцією С.Чередниченко]. – К.: Кобза, 2003. – 192 с.

8. Виховання дошкільника в праці /Авт. кол. за ред. З.Н.Борисової. – К., 1997. – 130 с.

9.Все про тварин: Пер. з англ. / Авт. тексту Дж. Фарндон, Й. Кірквуд. – К.: МахаонУкраїна, 2007. – 160 с.

10.Енциклопедія тварин світу. – К., 2006. – 405 с.

11. Мертазінова В. Зміни в кліматі України/ В.Мертазінова //Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 1.

12.Мусієнко М.М. Екологія рослин: підручник для студентів біологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М.М.Мусієнко. – К.: Либідь, 2006. – 344 с.

13.Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти) [Текст]: монографія / З. П. Плохій; Ін-т пробл. виховання НАПН України. - К.: Персонал, 2010. - 319 с.

14. Протопопова В.В. Рослини мандрівники / Протопопова В.В. – К.: Рад. школа, 1989. – 175 с.

15. Романова Л.С. Цікаве про тварин / Л.С.Романова. – К., 1980. – 154 с.

16.Савенков О. Пробудити дослідника в дитині / О.Савенков // Дошкільне виховання. – 2013. – № 2 – С.2. 79.

17.Свята і розваги // Дошкільне виховання. – 2011-2013.

18.Тварини: Я пізнаю світ: Дитяча енциклопедія /Авт. упор. П.Р.Ляхов. – К., 2000.

– 510 с.

19. Терлецький В.К. Дивовижне у світі рослин / В.К. Терлецький. – К.: Урожай, 1990. – 175 с.

20. Червона книга України. Вони чекають на нашу допомогу / Упорядники О.Ю. Шапаренко, С.О. Шапаренко – 2-ге вид. із змінами. – Х.: Торсінг плюс, 2008.

21. Школьник Ю.К. Світ рослин. Повна ілюстрована енциклопедія / Ю.К. Школьник. – К., 2006. – 272 с.

22. Яришева Н.Ф. Цільові прогулянки в природі: Методичний посібник / Н.Ф. Яришева. – К., 1997. – 198 с.

23. Яришева Н.Ф. Цільові прогулянки до парків і скверів / Н. Ф. Яришева // Дошкільне виховання – 2003.– № 3 – С. 16.

Інформаційні ресурси

1. Методика ознайомлення дітей із природою. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/krempeddoshk/metodicna-skarbni/metodika-oznajomlenna-zprirodou>. Дата доступу 09.09.2017.

2. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. – К.: Вища школа, 1993. – 225 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/skbn27562.pdf>. Дата доступу 09.09.2017.